

dr hab. Jarosław Jaszczur-Nowicki, prof. uczelni

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

O c e n a

pracy doktorskiej mgr Sławomira Jacka Kownackiego pt. *Czynniki warunkujące poprawność ocen walk judo przez sędziów, zawodników i trenerów*

promotor pracy: dr hab. Marcin Krawczyński, prof. uczelni

Judo jest dyscypliną sportową rozgrywaną w indywidualnych walkach, oznaczającą „łagodną drogę” według odpowiednich przepisów. Zwycięstwo w tej walce uzyskuje zawodnik, który atakiem lub przeciwaakiem umiejętniej oraz ekonomiczniej wykorzysta siły i pozycje swoje oraz przeciwnika, a także jego fizyczną i psychiczną niedoskonałość. Judo, podobnie jak historia rodzaju ludzkiego, jest historią walki. Wywodzące się ze sztuki wojennej pokonywania przeciwnika bez użycia broni. Judo pochodzi z Japonii i bezpośrednio wywodzi się ze sposobu walki zwanym ju-jitsu, które obejmuje pewien zasób ćwiczeń elementów i kombinacji ruchowych. Jak większość sportów walki, charakteryzuje je bogata technika sportowa: duża objętość i różnorodność ćwiczeń stosowanych w wyjątkowo zmiennych warunkach. Jednocześnie ruchy judoków muszą być bardzo dokładne i szybkie. Tylko takie bowiem zapewniają skuteczność stosowanej techniki podczas walki.

Problematyka podejmowania decyzji jest przedmiotem refleksji w wielu dziedzinach życia – od matematyki, ekonomii, cybernetyki, po zarządzanie, marketing, czy medycynę. Jest także przedmiotem refleksji psychologów i specjalistów z zakresu nauk o kulturze fizycznej (por. Koziński, 1975, 1995; Krawczyński, 1999; Tyska, 1992, 1999, 2010).

Dlatego każde opracowanie naukowe poruszające takie zagadnienia należy uznać za godne polecenia. Tak ciekawe, w swojej warstwie poznawczej, zadanie podjął się Pan mgr Sławomir Kownacki, w swojej pracy pt. *Czynniki warunkujące poprawność ocen walk judo przez sędziów, zawodników i trenerów*.

Ocena formy pracy

Przedstawiona do oceny praca zawarta została na 150 ponumerowanych stronach maszynopisu. W tekście pracy zamieszczono 27 tabel oraz 16 rycin. Ponadto w aneksie zaprezentowano Kartę odpowiedzi - test oceny akcji judo. Lista piśmiennictwa zawiera 266 pozycji.

Dysertację rozpoczyna rozdział *Wstęp*. Autor uzasadnia potrzebę i celowość podjętej problematyki badawczej. Praca podejmuje ważną problematykę sędziowania w rywalizacji sportowej. Jak zauważa sam autor, we współczesnym sędziowaniu w sportach walki mamy wciąż do czynienia z różnymi zagadnieniami, w tym z „(...) problemami:

- Ocena sędziów, sędziów klasyfikatorów oraz trenerów i zawodników często różni się w sytuacjach zmagania na macie, co wywołuje kontrowersje i spory.
- Sędziowie, jak i inni uczestnicy widowiska, dokonują błędnych interpretacji sytuacji na macie przez co wyniki nie odzwierciedlają prawdziwej przewagi i wygranej” (s. 7).

W rozdziale pierwszym zostały omówione podstawowe zagadnienia dotyczące między innymi przyczyn aktualnej wiedzy wynikającej z badań różnych naukowców. Jest to szeroki świadczący o erudycji Doktoranta przegląd piśmiennictwa, na ogół dobrze dobrane i współczesnego, podkreślającego aktualny stan badań w zakresie podjętej tematyki. W dalszej kolejności, Autor trafnie opisał w poszczególnych podrozdziałach, stan istniejącej wiedzy bibliograficznej z zakresu podjętej problematyki badawczej. Kandydat w tej części dokonuje krótkiego wprowadzenia w tematykę, która jest przedmiotem niniejszego opracowania. Należy zauważyć, że czyni to z rozwagą, powodującą chęć do dalszego analizowania treści pracy.

Zwrócił przy tym uwagę na psychologiczne i społeczne podstawy w zakresie dokonywania ocen w sporcie w różnych odniesieniach i kontekstach. Kolejnym niezwykle ciekawym podrozdziałem było omówienie przepisów walki w judo na tle ich zmian oraz umiejscowienia sędziowania i wydawanych werdyktów. W tym miejscu pragnę wysoko ocenić przejrzysty język zastosowany w tej części pracy. Należy zwrócić uwagę na staranność przygotowania maszynopisu od strony gramatycznej. Treść została w warstwie tekstowej sformatowana w akapity, z zachowaniem konsekwencji edytorskiej w zakresie prawidłowości rozmieszczenia tekstu.

Kolejne rozdziały to: *Metodologiczne założenia badań własnych, Wyniki badań, Dyskusja, Wnioski*. Dopełnieniem pracy są: *Spis tabel, Spis rycin, Bibliografia* oraz *Abstract*. Pracę kończą *Załączniki*. Objętość poszczególnych rozdziałów jest adekwatna do ich zawartości. Język pracy nie budzi zastrzeżeń i odzwierciedla reguły języka polskiego.

Zaprezentowane w manuskrypcie tabele i wykresy są graficznie przejrzyste oraz łatwe w odbiorze. Numeracja zastosowana została w sposób ciągły, odrębnie dla tabel i wykresów. Tabele są skonstruowane poprawnie i czytelnie. Opisy tabel i wykresów są umieszczone w sposób przyjęty w naukach o kulturze fizycznej.

Zawartość części *Abstract*, w języku angielskim jest adekwatna do tekstu pracy. Pozwala ona na właściwy wgląd w charakter badań oraz uzyskane wyniki i jest czytelna dla odbiorcy. Podsumowując, forma ocenianej pracy spełnia wymagania stawiane oryginalnym pracom badawczym w dziedzinie nauk o kulturze fizycznej. Praca jest wykonana starannie, co pozwala na jej dobry odbiór.

Uwagi ogólne

Badaniami objęto łącznie 90 osób. Byli to sędziowie klasy międzynarodowej (15), klasy związkowej (15), trenerzy (30) oraz czynni zawodnicy judo (30). Badania przeprowadzono w trakcie trzydniowego seminarium trenersko-sędziowskiego, które odbyło się w Spale. Badania wykonywano oddzielnie dla sędziów (S), trenerów (T) i zawodników (Z). Dobór do grup miał charakter celowy. Wszystkie badane osoby spełniły kryteria włączenia.

W swoich badaniach Doktorant zastosował szereg metod badawczych, wśród nich: posłużono się metodą sondażu diagnostycznego z zastosowaniem techniki testu, zaś narzędziami badań były testy psychologiczne: Kwestionariusz Osobowości NEO-FFI, Kwestionariusz CISS, Test Matryc Ravena oraz test oceny akcji judo własnej konstrukcji. Całość pomiarów została ściśle zaprogramowana i przebiegała zgodnie z przyjętą procedurą. Istotną wartością badań było zastosowanie wystandaryzowanych narzędzi pomiarowych, co minimalizowało ewentualne błędy. Wszystko to pozwoliło Autorowi rozprawy wyliczyć poszczególne wartości ocenianych wskaźników.

Wartość analizowanych parametrów ilościowych przedstawiono przy pomocy: pakietu statystycznego PQStat ver. 1.4.2.324. Dane o charakterze nominalnym porównywano za pomocą testu chi-kwadrat Pearsona. W przypadku zmiennych o charakterze ilościowym analizę rozpoczynano od sprawdzenia zgodności ich rozkładu z rozkładem normalnym za pomocą testu Shapiro-Wilka. W przypadku stwierdzenia rozkładu normalnego, porównanie 2 grup dla zmiennych ilościowych wykonywano przy użyciu testu t-studenta. Z kolei dla porównań więcej niż 2 grup wykorzystano analizę wariancji ANOVA. Przy stwierdzeniu istotnych statystycznie różnic w analizie wariancji ANOVA, wykorzystano testy post-hoc Scheffe, Bonferroniego i Duncana. Z kolei obecność istotnego związku pomiędzy zmiennymi ilościowymi (styl radzenia sobie ze stresem oraz akcje judo) dla każdej z badanych grup była weryfikowana za pomocą analizy korelacji porządku rang Spearmana. Wszystkie wykonane testy statystyczne miały charakter dwustronny, zaś za istotne statystycznie uznawano wartości

o poziomie $p < 0,05$. Analizowane skale porównywano testem U Manna-Whitneya z poprawką na ciągłość względem zmiennej. Za istotne przyjęto prawdopodobieństwo testowe na poziomie $p \leq 0,05$, a za wysoce istotne przyjęto prawdopodobieństwo testowe na poziomie $p \leq 0,01$, co jest typowe dla nauk o kulturze fizycznej.

Wyniki badań zostały opisane w sposób klarowny i wyrazisty w rozdziale trzecim od strony 67 do 101. Zostały one podzielone na podrozdziały. Ta część pracy w pełni odnosi się do tematyki badań. Daje dowód staranności, solidności oraz biegłości w doborze treści uzyskanych przez Doktoranta podczas opracowania obszernej ilości informacji pozyskanych z wykorzystaniem narzędzi badawczych. Należy stwierdzić, iż wybór tematu przez Doktoranta był uzasadniony ze względu na istotność zagadnienia i niedobór wiedzy w podjętym obszarze dociekań naukowych. W opinii recenzenta oceniany fragment rozprawy spełnia kryteria rzetelności i poprawności metodologicznej.

Uwagi szczegółowe

We *Wstępie* oraz Rozdziale I dotyczącym problematyki badań w świetle literatury, Autor odwołuje się do opracowań międzynarodowych, przytacza również pozycje polskich autorów. Przedstawia w sposób zwięzły etiologię czynników wpływających na ocenę sędziowską w wybranych dyscyplinach sportu, jak również wskazuje na czynniki psychologiczne i społeczne odnoszące się do ocen sędziowskich. W przekonaniu recenzenta ta część pracy ma bezsprzeczne walory poznawcze, które są pomocne w zrozumieniu założeń badawczych opracowania. Zauważyć należy przy tym dojrzałość Doktoranta w umiejętności doboru poszczególnych pozycji przytaczanego piśmiennictwa do omawianych kwestii. Rozdział ten napisany został w sposób zrozumiały i interesujący. Na podkreślenie zasługuje fakt opanowania przez Kandydata ogólnej wiedzy teoretycznej oraz swobodę poruszania się w omawianym obszarze, co wynika również z Jego osobistych doświadczeń.

Ważną częścią dysertacji są: *Metodologiczne założenia badań własnych* (str. 51-66). Należy jednoznacznie stwierdzić, że przedstawienie założeń metodologicznych pracy, w tym określony cel i pytania są realne do wykonania. Warto podkreślić, iż są one poznawczo ambitne, dotyczą bowiem zagadnień złożonych - nie rozpoznanych jeszcze do końca w analizach związanych z badaniem zależności. Doktorant pominął sformułowania ewentualnych hipotez badawczych lub hipotezy. Opisał to zresztą w swojej pracy i podał przyczyny takiego postępowania metodologicznego. Pomimo tego uprzejmie proszę o nieco szersze ustosunkowanie się podczas obrony do tej kwestii. Powstaje bowiem w tym miejscu

pytanie o rolę hipotez badawczych w pracach promocyjnych, a rozstrzygnięcie tej kwestii zaprezentowane przez Kandydata wydaje się ciekawe i godne dodatkowego omówienia.

Narzędzia wykorzystane w pracy zostały opisane w sposób wyczerpujący. Prawidłowo omówiono procedury pomiarowe.

Dokonując analizy doboru narzędzi statystycznych należy stwierdzić, że jest on poprawny i dostosowany do zakresu badań.

W rozdziale trzecim **Wyniki badań** Autor na 34 stronach zaprezentował rezultaty przeprowadzonych badań. Rozdział ten napisany jest wnikliwie. Tekst jest ilustrowany, jak wcześniej wspomniano przejrzystymi tabelami. Układ wszystkich tabel i wykresów jednorodny, z wyraźnym wyróżnieniem wyników mających wartości statystyczne. Autor opisał w nim, przejrzystym językiem, uzyskane rezultaty badań własnych. Wskazał na występujące zależności badanych zjawisk oraz występowanie różnic. Rozdział ten jest dowodem na dobre warsztatowe przygotowanie Kandydata do prowadzenia dalszych badań.

Rozdział poświęcony **Dyskusji**, zawarty został na 12 stronach maszynopisu. W opinii recenzenta to mocny punkt całej dysertacji. Doktorant przeprowadził w nim szczegółową analizę wyników badań w pracach o podobnym charakterze dokonując porównania z uzyskanymi własnymi rezultatami. Bezspornie całość dyskusji prowadzi do przekonania o dojrzałości naukowej Doktoranta, który wykazuje duże znanstwo tematu oraz swobodnie porusza się po wiedzy nt. czynników wpływających na poprawność ocen walk w judo. Autor umiejętnie wpisuje uzyskane wyniki w szerszy kontekst, wskazując na ich odzwierciedlenie lub jego brak, wśród innych badaczy. Dyskusję cechuje przejrzystość argumentacji, logika interpretacji stwierdzonych zjawisk oraz ostrożność i głębia wnioskowania.

Wnioski to rozdział, który jest konsekwencją uzyskanych wyników badań własnych, jak również dyskusji tychże na tle rezultatów uzyskanych przez innych autorów. Wywiedzione konkluzje są przejrzyste, logiczne i mają odzwierciedlenie w zgromadzonym i przeanalizowanym materiale badawczym. W tym miejscu nie wnoszę istotnych zastrzeżeń.

Bibliografia (str. 121-144) obejmuje zestaw prawidłowo dobranych pozycji zwartych oraz artykułów naukowych. Można wśród nich odnaleźć klasyczne prace z zakresu kultury fizycznej i sportu oraz psychologii sportu oraz te, ściśle związane z tematem opracowania. Autor przytoczył 266 pozycji w tym 139 anglojęzycznych (trzy dotyczące przepisów). Oprócz nich znalazło się 125 pozycji polskich w tym 2 dotyczące przepisów walki sportowej w judo, 3 ustawy oraz 3 rozporządzenia. Ponadto odnotowano po jednej pozycji: niemieckojęzycznej i hiszpańskojęzycznej. Są to przeważnie opracowania aktualne z ostatnich lat, choć znaleźć można również takie sprzed około czterdziestu i więcej lat.

Ważnym i godnym podkreślenia faktem jest to, że 26 publikacji cytowanych w tekście manuskryptu (z wyłączeniem przepisów walki, ustaw i rozporządzeń), to opracowania powstałe w ostatnich pięciu latach. Pod względem merytorycznym dobór pozycji piśmiennictwa jest prawidłowy, adekwatny do omawianego tekstu i przyjętej koncepcji badań.

W wyniku lektury dysertacji dostrzeżono kilka błędów, na które z obowiązku recenzenta muszę zwrócić uwagę. Otóż we wstępie Doktorant całość opisuje w pierwszej osobie liczby pojedynczej, cyt. ...pragnę skupić się... (str. 5), ... w mojej wieloletniej pracy... (str. 6), czy ... mam nadzieję, że (str. 8). Niezależnie od ogromnych osobistych doświadczeń Autora należy unikać takiego sposobu prowadzenia narracji. Na stronie 115 zamiast, cyt. Celem podnoszenia... powinno być w celu podnoszenia... W spisie bibliografii na stronie 137 w pozycji: Reykowski, J. *The Justice Motive and Altruistic Helping: Rescuers of Jews in Nazi-Occupied Europe*. W: M. Ross, D.T. Miller (Eds.): *The justice motive in everyday life*. New York: Cambridge University Press, brakuje roku wydania. Ponadto zabrakło streszczenia w języku polskim. Dostrzeżono również kilka błędów szczególnie literowych, jak również interpunkcyjnych.

W wyniku analizy dysertacji nasuwają się pewne pytania. Poproszę o odpowiedź na nie podczas obrony. A mianowicie:

- Jakie rekomendacje, w świetle badań własnych, przedstawiłby Doktorant organizacjom sportowym w Polsce i na świecie, żeby podnieść poziom obiektywizmu decyzji sędziowskich w judo?

- Na co powinny zwrócić uwagę osoby zajmujące się kształceniem trenerów judo, aby byli oni lepiej przygotowani do oceny walki sportowej?

Należy zauważyć, że przedstawiona do oceny rozprawa doktorska Pana mgra Sławomira Kownackiego wpisuje się w nowatorskie pomysły badawcze, osadzone na styku teorii sportu i psychologii sportu. Za niewątpliwe walory pracy uważam:

- zastosowanie triangulacji w perspektywie badawczej: ocena sędziów, zawodników i trenerów;

- powiązanie oceny ze zmiennymi psychologicznymi (osobowość, inteligencja, radzenie sobie ze stresem);

- test oceny akcji judo autorskiej konstrukcji;

Podsumowując stwierdzam, iż praca doktorska Pana mgra Sławomira Kownackiego pt. *Czynniki warunkujące poprawność ocen walk judo przez sędziów, zawodników i trenerów*, cechuje się odpowiednim poziomem metodologicznym i merytorycznym i jednoznacznie

wskazuje na dobre przygotowanie do pracy badawczej jej Autora. Przytoczone w tekście recenzji uwagi w żaden sposób nie obniżają oceny dysertacji, która jest jednoznacznie pozytywna. Praca ma walor poznawczy i bezsprzecznie wnosi nowe wartości do obszaru wiedzy z zakresu nauk o kulturze fizycznej.

Biorąc pod uwagę poziom merytoryczny, metodologiczny oraz współczesne podejście do postawionego problemu badawczego stwierdzam, że przygotowana przez Pana mgra Sławomira Kownackiego rozprawa doktorska spełnia wymogi określone w art. 179. Ustawy z dnia 13 lipca 2018 r. (Dz. U. z 2018 r. poz. 1699). Wnoszę więc do Wysokiej Rady Kolegium Naukowego Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu o dopuszczenie Doktoranta do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Olsztyn, dn. 15.12.2020 roku.